

z venkovského stavení, kde se návštěvníci výstavy mohli zasnít na lavičce v předzahrádce nebo u postele plné voňavých květin. V rámci této tvůrčí práce vycházeli floristé a aranžéři ze zadaného tématu, jako by stavěli dekorace pro natáčení filmové či divadelní scény, vhodné také pro vytvoření kulís Hradozámeckých nocí. Některá aranžmá obsahovala i příběhy (např. otrávení Vávry jeho ženou Maryšou a uzavření příběhu nazdobenou rakví); završením této úžasné výstavy pak byla elegantní ikebana.

Je velká škoda, že výstava prací trvala jen do 19. září. Účastníci semináře do aranžování vložili mnoho úsilí a energie, ale především své zkušenosti a cit pro rostliny. Je třeba poděkovat všem aranžérům, ale největší dík patří zejména pořadatelům v čele s ředitelem Bohumilem Černým, Petrem Hoškem, Slávkem Rabušicem a mnoha dalším pracovníkům Botanické zahrady hl. m. Prahy v Troji, kteří se svého úkolu zhostili více než dobře.

Slávek Rabušic je podepsán i pod tradiční květinovou slavnost *Růže pro paní hraběnkou*, která se konala na zámku v Kuníně od 25. 9. do 3. 10. 2021. Společně se studenty Střední zahradnické školy v Ostravě vyzdobil jednotlivé zámecké interiéry květinovými aranžmá v dobovém duchu. Tématem letošního ročníku byl *Rok osvícenecké šlechty – pocta hraběnce Walburze*. Jelikož hraběnka milovala z květin především růže, vytvořili floristé ve velkém zámeckém sále „růžovou zahradu“. Novinku představovaly noční prohlídky květinami ozdobených interiérů zámku.

Ing. Dagmar FETTEROVÁ
NPÚ, ÚOP v Brně
fetterova.dagmar@npu.cz

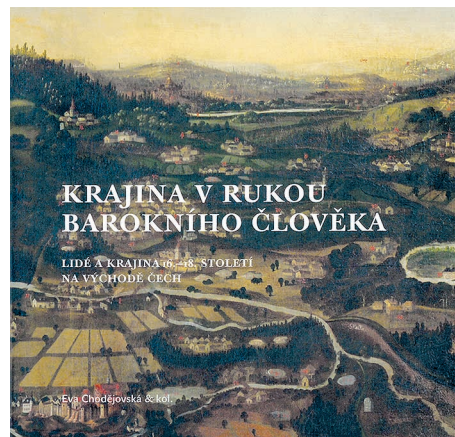
Krajina v rukou barokního člověka: lidé a krajina 16.–18. století na východě Čech

CHODĚJOVSKÁ, Eva a kol. *Krajina v rukou barokního člověka: lidé a krajina 16.–18. století na východě Čech*. Vydání první. Josefův: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Josefově, 2020. 425 stran. ISBN 978-80-88226-23-9.

Předkládaná knižní publikace autorského kolektivu pod vedením Evy Chodějovské prezentuje soubor textů přednášek a několik případových studií, které velmi podnětně krouží okolo pojmu krajina. Místo aby texty popisovaly krajinu samotnou, většinou představují buď okolnosti, které k jejímu formování přispívaly, nebo prostředky, kterými je možné ji objevovat. Kniha je rozdělena do několika tematických oddílů, v nichž se pokouší jak o obecnější pohled na dané téma, tak o zacílení na region východních Čech.

Hned v úvodu Eva Chodějovská přináší v oddíle *Cesty ke krajině* přehled různorodých pohledů na krajinu, jak je v uplynulých letech prezentovali autoři různého profesního zaměření. Umožňuje tak čtenáři, pro kterého je kulturní krajina novým tématem, zorientovat se v šíři této problematiky. Následující stať též autorky v oddíle *Krajina zvěčnělá* poukazuje na existenci významného pramene pro poznání krajiny, tedy starých map a vyobrazení. Řeší okolnosti jejich vzniku a funkce, ze kterých lze odvozovat také míru pravdivosti, případně zkreslení zachycených výjevů.

Další oddíl knihy nazvaný *Krajina kultivovaná: Šlechtic jako pečlivý hospodář* je rozdělen do několika kapitol různých autorů. Jiří Hrbek představuje vývoj držby půdy a na ni navazující způsoby hospodářského využití především v 17. a 18. století. Typologii a hierarchii raně novověkých šlechtických sídel jako další okolnost, která měla vliv na podobu krajiny v barokním období, prezentuje pojednání Radky Nokkala Miltové. Upozorňuje na rozdílný životní styl velkých vlastníků půdy dle jejich společenského postavení – na jedné straně šlechticů na různě vysokých postech ve správě království, na druhé straně hospodářů bez úřadu. Jejich různé životní potřeby se promítaly přímo do struktury využívaných a budovaných sídel, jako byl městský palác, venkovský zámek, zámek „na cestě“, lovecký zámček, nebo do úpravy jejich okolí.

Na tato pojednání obecnějšího rázu navazují kapitoly označené jako *Pohled z blízka: Významná dominia ve východních Čechách*. Jiří Hrbek, Jan Luštinec, Jiří Louda a Eva Chodějovská v nich popisují projevy nejrozličnějších přístupů správy panství přímo v regionu východních Čech. Věnují se především způsobům hospodářského využívání tří rozsáhlých majetkových celků, které po dobu několika stovek let patřily významným šlechtickým rodům: Valdštejnům, Harrachům a Morzinům. Zatímco Valdštejnům, ovládajícím Pojizeří, umožnily příznivé přírodní podmínky pro zemědělskou výrobu vybudovat dobře fungující prakticky soběstačný hospodářský systém, který dokázal financovat síť reprezentačních okrsků a duchovních i správních center, Harrachové a Morzinové v Krkonoších museli hledat způsoby, jak co nejefektivněji fungovat v drsném horském prostředí. Výsledkem byla typická hrázdná architektura sídel, menší množství sakrálních objektů i zakládání horských bud. Méně příznivé přírodní podmínky vedly Harrachy k zavádění řady hospodářských reforem pod vedením Františka Karla Swéerts-Sporcka. Morzinové zase vsadili na rozvoj řemesel, hutnictví a podporu prvních průmyslových provozů. I tato činnost se propsala do krajiny a její stopy jsou patrné dodnes. Jan Žižka, autor rozsáhlé publikace o fenoménu hospodářských dvorů v Čechách vydané v roce 2016, doplnil knihu o stať věnovanou funkci a architektuře těchto zásadních komponentů hospodářské činnosti v krajině východních Čech.

Další oddíl *Krajina utvářená: Krajina jako odraz estetického a duchovního cítění barokního člověka* opět zahrnuje obecnější kapitoly Markéty Holubové *Duchovní krajina českého baroka* a Evy Chodějovské *Česká barokní komponovaná krajina*, které velmi citlivě představují projevy každodenní zbožnosti barokního člověka a její vliv

na utváření jeho životního prostoru. Vyzdvížen je především význam poutí a „infrastruktury“ budované pro naplnění této duchovní potřeby všech vrstev tehdejší společnosti. O zacílení na východočeský region se v tomto tématu postaral Jindřich Kolda se statí *Krajina barokních poutníků mezi Kuksem a Žirčí*. Snaží se zde odkryt méně známé pozadí vzniku jednoho z našich nejznámějších a nejceněnějších záměrně komponovaných barokních krajinných komplexů, který budoval František Antonín Špork. Jeho cílem bylo nejen vytvořit důstojnou kulisu pro vlastní prezentaci a zvětšení svého rodu, ale také přilákat co největší množství návštěvníků: poutníků, lázeňských hostů, lovců... Lucie Rychnová zaměřila svou pozornost na domini um rodu Šliků a jeho přeměnu především v době dlouhého a intenzivního působení Františka Josefa Šlika. Autorka zde prakticky aplikovala zákonitosti popsané již v předešlých kapitolách knihy a rozdělila dominium do tří částí s různými přírodními podmínkami a historickým vývojem, které z velké části determinovaly jejich utváření a využívání v barokní době. Zajímavý je příklad možného vlivu charakteru krajiny na přežívání nekatolických směrů náboženství v dané oblasti. Je tak představen kontrast mezi katolickou zbožností vrchnosti budující na Velišsko-Vokšickém panství síť sakrálních objektů a smýšlením části poddaných v méně přístupných částech dominia.

Oddíl nazvaný *Krajina přetvářená: Mikrověť, který má řád a logiku* se zaměřuje na představení dvou důležitých fenoménů barokní doby existujících v krajině, a přesto v rámci ní jasně vymezených, tedy barokních obor a barokních zahrad. Markéta Šantrůčková se zabývá historickými souvislostmi vzniku barokních obor a bažantnic a jejich vnitřní kompoziční strukturou odrážející používané způsoby lovu i aktuální estetické cítění. Upozorňuje mimo jiné na jejich význam při tvorbě krajinářských parků v následujícím dějinném období. Text Šárky Steinové je zajímavý především svým časovým přesahem. První část věnuje autorka stručné, ale přehledné charakteristice barokních zahrad včetně výčtu dobových příruček a traktátů i popisu kompoziční struktury zahrad. Závěrečná kapitola prezentuje odraz barokního tvarosloví v dílech našich významných zahradních architektů přelomu 19. a 20. století – Františka Thomayera, Josefa Kumpána nebo Josefa Vaňka. Přímo do východních Čech pak směřuje stat' Jiřího Balského o kolowratské oboře v Černíkovcích založené po roce 1729. Její výjimečné postavení mezi obdobnými objekty na našem území de-

monstruje fakt, že byla již strukturovaná prioritně k reprezentačním účelům a sloužila jako park. Jen menší část byla věnována lesním porostům s průseky pro realizaci parforsních honů francouzského typu. Téměř stejný prostor zabíral velký rybník s měkce modelovanými břehy doplněný poloostrovem ve tvaru kvadrilobu. Jak autor uvádí, tento počín nemá na našem území srovnání, i když podobné snahy lze zaznamenat např. v Jemčině, Horšově, na Kačíně nebo v Kolodějích.

Dva závěrečné oddíly *Krajina na východě Čech v období baroka a Vrchnostenská, krajská a církevní správa ve východních Čechách v raném novověku* zpracovala opět Eva Chodějovská. Kromě shrnujícího textu je zde možné najít řadu map představujících dobový stav panství na Hradecku, Bydžovsku, Chrudimsku, Bolešlavsku a Čáslavsku. Ty napomáhají lépe se orientovat v závěrečném, na informace velmi bohatém textu popisujícím z mnoha úhlů území královské hradecké diecéze v barokním období. Jde o „smršť“ historických faktů, z nichž větší na našla svůj odraz v životním prostředí tehdejších obyvatel, tedy v krajině. Krajina baroka je zde představena jako prostor, kde poprvé vůle člověka převládala nad přírodními procesy. Její nová struktura se stala symbolem tohoto „vířetství“.

Knihu lze doporučit jak odborníkům, tak poučeným laikům, protože její texty jsou srozumitelné a čtivé. Velkou předností knihy je bohatý poznámkový aparát a přehled další literatury k hlubšímu studiu. Nesmírně cenná jsou dobová vyobrazení a kartografické podklady publikované v dostatečné velikosti i kvalitě. Lze je díky tomu využít jako cenný srovnávací materiál k další interpretaci a odborné práci.

Ing. Lenka KŘESADLOVÁ, Ph.D.
NPÚ, ÚOP v Kroměříži
kresadlova.lenka@npu.cz

Garden-architectural creation from 1948 to 1989 in the Czech Republic – buildings proposed for heritage protection

Roman ZÁMEČNÍK; Pavel ŠIMEK

The Faculty of Horticulture of Mendel University in Brno, in cooperation with the Czech Research Institute of Geodesy, Topography and Cartography, is currently addressing the research project "Garden-Architectural Creation during the Period of Totalitarian Regimes in 1939–1989 in the Czech Republic". The results of the project show, that some of the mapped gardens and parks of the time abound in extraordinary cultural and historical values. The article describes in more detail five such gardens and parks which were selected from a total of 290 base-rated structures in terms of their current state and historical development while focusing on defining their potential heritage values.

The Botanical Garden and Arboretum of Mendel University in Brno is the work of Czech landscape architect Professor Ivar Otruba. The appropriate combination of the garden's taxonomic and artistic point of view makes it unique in a national context. Its demanding design is a suitable combination of scientific and ecological aspects with its educational and pedagogical mission. The garden's resulting design provides excellent and valuable evidence of the application of compositional principles in the creation of garden space. *The landscaping of part of Letenské sady and the slope below Letenské sady* in Prague is the most monumental example of regular and decorative landscaping around monuments and memorials in the Czech Republic. The structures were not removed with the former monument to Stalin and still stand as a remarkable work of unique quality from the 1950s in terms of artistic landscaping. The combination of various minerals and rocks used, as well as how they were shaped, has no apt comparison in our country since their creation. This is still an admirable work both in the character and composition of the outplantings and in the stonework. A significant developmental benefit of *the Southern Slope with set of sculptures by Jan Šimek in Lázně Jeseník* is the effort to find a new concept of sculptural work. By working directly with nature and with the elements of the earth, and by applying characteristic natural shapes and some general features of the surrounding landscape, the author of the work placed himself among current global artistic tendencies in a particular and significant way. This work today ranks among the most important Czech examples of land art. *The Friendship Park in Prague* is the work of landscape architect Otakar Kuča. Within the history of Czech fine art, this work has been assessed as